

૪. નીચેના રૂઢિપ્રયોગોના અર્થ આપી વાક્યપ્રયોગ કરો :

- (૧) આંખ ફાટવી : _____
- (૨) નિશાન ચૂકી જવું : _____
- (૩) સાબદા થઈ જવું : _____

૫. નીચેના આપેલ શબ્દોના સમાનાર્થી શબ્દો લખો :

- (૧) જંગલ _____ (૨) પાણી _____ (૩) મદદ _____
- (૪) સૂર્ય _____ (૫) અવાજ _____ (૬) પ્રતિમા _____

૬. નીચેના આપેલ શબ્દોના વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો લખો :

- (૧) જીવન × _____ (૨) નજીક × _____ (૩) ઊંચો × _____
- (૪) હિંમત × _____ (૫) અજવાળું × _____ (૬) ધ્યાન × _____

૭. સૂચના મુજબ કરો : અહીં આપેલ શબ્દનો છેલ્લો અક્ષર લઈ નવો શબ્દ બનાવો.

(૧)

શિકાર	રજા	જાત્રા		

- (૨) પાંચ શબ્દો પસંદ કરી, દરેક શબ્દને આધારે એક-એક વાક્ય બનાવો.

૮. નીચેના શબ્દોને શબ્દકોશના ક્રમમાં ગોઠવો :

શિકાર, સિંહ, શિયાળો, સૂર્ય, સાબદું

- (૧) _____ (૨) _____ (૩) _____ (૪) _____ (૫) _____

પ્રવૃત્તિ

- પુસ્તકાલયમાંથી સાહસકથાઓ મેળવો અને વાંચો.

પુનરાવર્તન ૪

૧. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં લખો :

- (૧) તારકને શાની બીક લાગે છે ?
- (૨) દયાળુ પંખી તળાવ પાસે શા માટે ગયું ?
- (૩) તમારી શાળામાં રાષ્ટ્રધ્વજ ક્યારે ક્યારે ફરકાવામાં આવે છે ?
- (૪) હરિ અને અરજણની પ્રતિમાઓ ક્યાં આવેલી છે ?

૨. નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો :

- (૧) ધ્યાન કરવાથી શા ફાયદા થાય છે ?
- (૨) પંખીની તરસ છિપાવવા પંખીટોળાએ શું કર્યું ?
- (૩) બંદૂકનો અવાજ સાંભળ્યા પછી સિંહે શું કર્યું ?

૩. નીચેના દરેક વિશે ચાર-ચાર વાક્યો લખો :

- (૧) નરેન્દ્રની નીડરતા   (૨) કાંગસા ગામ   (૩) છોડની વેદના

૪. વાક્ય સાચું હોય તો (✓) અને ખોટું હોય તો (x) ની નિશાની કરો :

- (૧) નરેન્દ્રના દાદાએ તારકને તોફાની કહ્યો. ☐
- (૨) છોડ વિના પાણીમાં મૂળ અકળાઈ રહ્યાં છે. ☐
- (૩) બચુડો સોટી લઈને સૈનિક સૈનિક રમે છે. ☐
- (૪) સયાજીબાગ અત્યારે કમાટીબાગ તરીકે ઓળખાય છે. ☐

૫. પાઠ્યપુસ્તકના પાઠમાં આવતાં નામ કોષ્ટકમાંથી શોધીને નામને ફરતે ○ કરો :

અ	બ	ર	ખ	અ	ર	જ	ણ	અ
દ	કાં	ગા	જ	ડ	તા	વે	હ	ક
ત	ગ	વ	ફ	કી	ર	પા	રિ	બ
બા	સા	ડી	જ	ન	ક	રી	બા	ર
બુ	ન	રે	ન્દ્ર	જ	બિ	ર	બ	લ

૬. નીચે મુજબના રૂઢિપ્રયોગોનો ઉપયોગ ક્યારે થાય છે તે લખો :

- (૧) તમે તો મારું માથું પકવ્યું !
- (૨) તારા પગ ભાંગી ગયા છે ?
- (૩) તમારા મોઢામાં ઘી-ગોળ.
- (૪) ચાલી ચાલીને મારા ટાંટિયા તૂટી ગયા !

● આવાં વાક્યો તમે બનાવો.

- (૧) _____
- (૨) _____
- (૩) _____
- (૪) _____

૭. પુસ્તકાલયમાંથી બે બાળવાર્તાઓનાં પુસ્તકો વાંચીને કોઈ પણ એક વિશે લખો :

- (૧) પુસ્તકનું નામ : _____
- (૨) પુસ્તકના લેખક : _____
- (૩) પુસ્તકમાં આવતાં બે પાત્રો : _____

૮. કૌંસમાં આપેલા શબ્દમાં યોગ્ય ફેરફાર કરી ખાલી જગ્યા પૂરો :

ઉદાહરણ : નરેન્દ્ર ઝાડ પર ચડે છે. (ચડવું)

- (૧) ગઈ કાલે વરસાદ _____ . (પડવું)
- (૨) આજે ઠંડી _____ . (પડવું)
- (૩) લાડુ મને _____ . (ભાવવું)
- (૪) ગાંધીજીને સૌ બાપુ તરીકે _____ . (ઓળખવું)
- (૫) આપણા દેશ પર અંગ્રેજો રાજ _____ . (કરવું)

પૂરક વાચન

૧. સાદ કરે છે !

પ્રહ્લાદ પારેખ

સાદ કરે છે, દિલ હરે છે રે,
મને એ સાદ કરે છે રે !
ગામને પાદર રોજ બપોરે
ઝાડવાં કેરી ડાળ,
સાદ કરે છે સાંજને ટાણે
દૂરની ડુંગરમાળ ! - મને એ.
ભણવા ટાણે સાદ કરે છે.
નાનકું એક તળાવ,
કામની વેળા રોજ બોલાવે
એક એવો છે ઢાળ ! - મને એ.
નદીઓ કેરી ભેખડ પેલી,
ખેતરો કેરી હાર,
સાદ કરે છે જંગલ-કેડી,
કેમ કરું હું વાર ? - મને એ.
આભ અડે જ્યાં દૂર જમીને
કોણ છુપાયું ત્યાં ?
રોજ ઈશારે એય બોલાવે :
આવ, અલ્યા ! અહીંયાં ! - મને એ.

શબ્દસમજૂતી

સાદ બોલાવવા માટે મોટો અવાજ, બૂમ **ટાણું** સમય, વખત **ડુંગરમાળ** ડુંગરાની હારમાળા **વેળા** સમય, વખત **ભેખડ** ઝઝૂમતો ટેકરાનો ખૂણો, કરાડ **જંગલ-કેડી** જંગલનો સાંકડો પગરસ્તો

૨. કસ્તૂરબા

ગાંધીજીને આપણે બાપુના વહાલસોયા નામથી યાદ કરીએ છીએ, તો કસ્તૂરબાનું નામ આવતાં આપણા મુખમાંથી ‘અમારાં બા’ એવો ઉદ્ગાર ઉમળકા સાથે નીકળે છે. ગાંધીજી મહાન બન્યા તેમાં બાનો ફાળો જેવો તેવો ન હતો. કસ્તૂરબાનો જન્મ પોરબંદરમાં સને ૧૮૬૮ના એપ્રિલ માસમાં થયો હતો. પિતાનું નામ ગોકુલદાસ અને માતાનું નામ વ્રજકુંવર હતું. નાની ઉંમરે ગાંધીજી સાથે એમનું લગ્ન થયેલું. બહુ ઓછું ભણેલાં; પણ ઘણાં જાણકાર, સમજુ ને સુશીલ. ગાંધીજીની નાનીમોટી બધી વાતમાં તેમને સાથ આપી બધી લડતોમાં તે હંમેશાં મોખરે રહેતાં.

એની શરૂઆત થઈ આફ્રિકાથી. ગાંધીજીએ સત્યાગ્રહની લડત ઉપાડી હતી. એમાં સ્ત્રીઓને જોડવાનું

વિચાર્યું. કસ્તૂરબાએ પહેલ કરી. આ નાનું-સૂનું પગલું ન હતું.

બા જેલમાં તો ગયાં; પણ એમણે બીજાના હાથનું રાંધેલું ખાવાની ના પાડી. જો ફળ મળે તો જ ખાવું, નહિ તો ભૂખે દેહ પડે તો ભલે, એવો પોતાનો નિશ્ચય એમણે સત્તાવાળાઓને જણાવ્યો. જેલ સત્તાવાળા મક્કમ રહ્યા. એક દિવસ, બે દિવસ, ત્રણ દિવસ એમ બાના નકોરડા ઉપવાસ શરૂ થઈ ગયા. જેલવાળા ઢીલા પડ્યા. પાંચ દિવસને અંતે બાને થોડાંક ફળ આપ્યાં. એટલાથી પેટ પૂરું ભરાય એમ ન હતું; પણ બાએ ચલાવી લીધું. આ રીતે ત્રણ મહિનાનું સખત તપ કરી બા જ્યારે જેલમાંથી છૂટ્યાં ત્યારે હાડપિંજર જેવાં બની બહાર આવ્યાં. આવાં હતાં ટેકીલાં અને ધર્મપરાયણ આપણાં બા કસ્તૂરબા.

આફ્રિકાથી દેશમાં આવ્યા પછી ગાંધીજીએ સાબરમતી નદીને કાંઠે સત્યાગ્રહ આશ્રમ સ્થાપ્યો. આજે એ સાબરમતી આશ્રમ નામે ઓળખાય છે. તે વખતે ત્યાં આશ્રમનાં માણસો સિવાય કોઈ વસ્તી ન હતી, ને મકાન પણ બે-ત્રણ. આશ્રમથી થોડેક દૂર એક મકાનમાં કેટલાક મજૂરો આશ્રમનું કામ કરતા હતા. પણ એક દિવસ ત્યાં ચોર આવ્યા ને મજૂરોને મારી, જે કંઈ હાથમાં આવ્યું તે લઈ ભાગી ગયા. આથી મજૂરો ગભરાઈ ગયા અને કામ કરવાની આનાકાની કરવા લાગ્યા. ગાંધીજીએ આશ્રમનાં લોકોને એ કામ સંભાળી લેવા સૂચવ્યું. બાએ બાપુજીના બોલ ઉપાડી લીધા. તે ડરામણી જગ્યાએ બા